

تِزِهائی در باره خاور میانه

پیشنهادات گروه کار روابط بین‌المللی به ارائه دهندگان برنامه دو ساله، کمیسیون منتخب کنگره و کنگره چهارم حزب چپ ایران

روابط بین‌المللی حزب چپ ایران

یک- تداوم تنش میان ایران و ایالات متحده با محوریت پرونده هسته‌ای

محور اصلی اختلاف میان ایران و آمریکا، آنچنان‌که اکنون است، در آینده نزدیک نیز برنامه‌ی هسته‌ای ایران، مقدماتاً منتج از سیاست کج‌دار و مریز جمهوری اسلامی خواهد بود. مخاصمه‌ی میان ایران و اسرائیل هم می‌تواند تحت تاثیر برنامه‌ی هسته‌ای ایران و تابع آن قرار بگیرد.

موضع پایه‌ای ما نسبت به این تنش پایان دادن داوطلبانه به غنی‌سازی است.

پیشنهاد آلترناتیو برای جمله آخر: موضع پایه‌ای ما نسبت به این تنش، تأکید و تداوم پروژه هسته‌ای صلح‌آمیز ایران است.

دو- جنگ غزه و اثرات آن بر دینامیسم روابط منطقه‌ای

تداوم یا پایان جنگ غزه مستقیماً بر سرنوشت مسئله فلسطین اثرگذار است. پایان سیاسی درگیری‌ها می‌تواند آغاز روندی برای تعیین تکلیف جایگاه فلسطین در نظم منطقه‌ای باشد. در مقابل، تداوم جنگ و نبود افق سیاسی، می‌تواند بن‌بست تاریخی مسئله فلسطین را پیچیده‌تر و طولانی‌تر کند.

فضای سیاسی و روانی حاصل از نسل‌کشی اسرائیل در غزه، بازگشت اسرائیل و کشورهای عربی به مسیر عادی‌سازی را دشوار کرده است.

در عین حال، در صورت پیش‌روی مجدد فرآیند عادی‌سازی، وضعیت نو تفاوت‌های ماهوی با وضعیت قبلی خواهد داشت: بدون درک مسئولیت نیروهای سیاسی فلسطین، محتمل است فلسطینیان فراموش‌شدگان عادی‌سازی روابط باشند.

همچنین جهت‌گیری صریح ضد ایرانی توافق هم کمتر محتمل است.

سه- اعتراضات در ترکیه؛ تاثیرات داخلی با دامنه‌ی محدود منطقه‌ای

اعتراضات گسترده در ترکیه بر زمین نارضایتی‌های اقتصادی و با امکان برآمده از نارضایتی سیاسی و اجتماعی، پیامدهای معینی در عرصه‌ی سیاست داخلی و اجتماعی این کشور خواهد داشت. اعم از آن که این بار نیز اردوغان قادر به مهار اعتراضات یا خیر، مناسبات او و حزب اش با جامعه دستخوش تغییر تعیین کننده خواهد شد، اما انتظار نمی‌رود که تأثیری گسترده، - اقلاً در میان مدت - بر راهبردهای کلان ترکیه در سطح منطقه‌ای بگذارد.

چهار- رقابت ژئواستراتژیک چین و آمریکا در منطقه

خاورمیانه به یک میدان اصلی رقابت راهبردی میان چین و آمریکا تبدیل شده است. نفوذ پیشروانه چین با ابزارهای اقتصادی و دیپلماتیک در حال افزایش است و آمریکا با تلاش برای بازآرایی ائتلاف‌های سنتی، در تلاشی تدافعی برای مهار این روند است.

این روند حاوی فرصت برای کشورهای منطقه، به ویژه برای ایران، در راستای تامین منافع واقعی ملی و شکل دادن به مناسباتی متوازن در منطقه است.

پنج- ادامه روند افول جایگاه خاورمیانه در اقتصاد جهانی

با وجود موقعیت ژئوپولیتیک و منابع انرژی، سهم خاورمیانه در اقتصاد جهانی و تأثیر خاورمیانه بر مناسبات بین‌المللی همچنان در حال کاهش خواهد بود. "مسئله خاورمیانه"، که در تنشها و مخاصمت‌های گوناگون بروز می‌یابد، دیگر نه تداوم "نفرین نفت" و نه ایجاد خاورمیانه بزرگ، بل مبهم شدن مداوم چشم انداز آینده آن است.

غلبه بر این چشم انداز تاریک مستلزم گسترش همکاری‌های منطقه ای مبتنی بر سیاست خارجی صلح طلبانه و واقعینانه است.

پیشنهاد آلترناتیو برای کل بند ۵ :

با وجود موقعیت ژئوپولیتیک و منابع انرژی، سهم خاورمیانه در اقتصاد جهانی و تأثیر خاورمیانه بر مناسبات بین‌المللی همچنان در حال کاهش خواهد بود؛ به اعتقاد ما این «کاهش» جای خود را به اهمیت رو به فزونی به مثابه گذرگاهی استراتژیک در جابجایی کالا و مناسبات تجاری میان «شرق و غرب» و «شمال و جنوب» جهانی خواهد داد. "مسئله خاورمیانه"، که در تنشها و مخاصمت‌های گوناگون بروز می‌یابد، دیگر نه تداوم "نفرین نفت" و نه ایجاد خاورمیانه بزرگ، بل مبهم شدن مداوم چشم انداز آینده آن است.

غلبه بر این چشم انداز تاریک مستلزم گسترش همکاری‌های منطقه ای مبتنی بر سیاست خارجی صلح طلبانه و واقع‌بینانه است.

شش- تضعیف گروه‌های شبه‌نظامی و بازپس‌گیری قدرت توسط دولت - ملت‌ها

کاهش نقش و نفوذ گروه‌های شبه نظامی غیر دولتی در خاورمیانه، روندی است که در چند سال اخیر آغاز شده و به احتمال زیاد ادامه خواهد داشت. تحولات سیاسی، فشارهای بین‌المللی و توافقات امنیتی پایدار دولت‌ها موجب خواهند شد که قدرت نظامی و امنیتی بیش از پیش در قالب ساختارهای رسمی دولتی تعریف شود و کنترل تسلیحاتی در چارچوب‌های حاکمیتی تقویت گردد.

ما از این روند به طور کلی استقبال می‌کنیم.

گروه کار روابط بین‌المللی

۱۱ آوریل ۲۰۲۵

• چاپ